

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.01.2000, sp. zn. 7 Tz 173/99, ECLI:CZ:NS:2000:7.TZ.173.99.1

Číslo: 50/2000

Právní věta: I. Trest vyhoštění uložený v době existence československé federace rozhodnutím soudu, který měl sídlo na území dnešní Slovenské republiky, se vztahoval na celé území bývalého Československa. Pokud s výkonem tohoto trestu bylo započato před 1. 1. 1993, pak se s ohledem na čl. II. bod 7 zák. č. 25/1993 Sb. v jeho výkonu pokračovalo po 1. 1. 1993 na území České republiky, jako by se jednalo o rozhodnutí soudu České republiky. Proto takové odsouzení lze rozhodnutím soudů České republiky zahladit (§ 69 tr. zák., § 363 a násl. tr. ř.). II. I když trestní zákon ve znění zákona č. 253/1997 Sb. umožňuje uložení trestu vyhoštění na dobu určitou (§ 57 odst. 2), pak v ustanovení § 69 neřeší otázku zahlazení odsouzení k trestu vyhoštění. Protože trest vyhoštění se svým charakterem i obsahem nejvíce přibližuje trestu zákazu pobytu, lze při stanovení délky doby potřebné pro zahlazení odsouzení k trestu vyhoštění vycházet z ustanovení § 69 odst. 1 písm. c) per analogiam tr. zák., tj. odsouzený musí vést po výkonu tohoto trestu nebo po prominutí jeho výkonu anebo po promlčení jeho výkonu řádný život nepřetržitě po dobu nejméně tří let. Stejně závěry lze uplatnit i pro případ trestu vyhoštění uloženého na dobu neurčitou, dojde-li k prominutí tohoto trestu anebo k promlčení jeho výkonu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.01.2000

Spisová značka: 7 Tz 173/99

Číslo rozhodnutí: 50

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zahlazení odsouzení

Předpisy: 140/1961 Sb. § 57
§ 69 odst. 1 písm. c)

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud České republiky zamítl stížnost pro porušení zákona proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. 12. 1998 sp. zn. 5 To 520/98.

Z odůvodnění:

M. R. byl rozsudkem Okresního soudu v Čadci ze dne 5. 2. 1981 sp. zn. 3 T 473/80 odsouzen pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví spáchaný ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2, § 132 odst. 1 písm. a) tr. zák. v tehdy platném znění. Skutkově jeho jednání spočívalo v tom,

že 16. 8. 1980 spolu s dalším obviněným odcizili číšníkovi v jistém hotelu v Č. peněženku s tržbou 5200 Kčs. Za tento trestný čin byl M. R. uložen trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců nepodmíněně, pro jeho výkon byl zařazen do první nápravně výchovné skupiny, a dále mu byl uložen trest vyhoštění. Podle právní úpravy platné v době rozhodování mu byl trest vyhoštění uložen bez časového omezení.

Dne 7. 5. 1997 mu byl trest vyhoštění prominut milostí prezidenta České republiky. Dne 16. 7. 1998 podal M. R. Obvodnímu soudu pro Prahu 5 žádost o zahlazení trestu a tohoto rozsudku. Usnesením předsedy senátu Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 19. 10. 1998 sp. zn. Nt 1355/98 byla jeho žádost podle § 363 tr. ř. zamítnuta. V odůvodnění usnesení se uvádí, že k zamítnutí žádosti vedl fakt, že soud jednoho státu nemůže rušit účinky pravomocného rozhodnutí jiného státu a soudy v České republice mohou zahlazovat jen odsouzení vyslovená tuzemskými soudy, jimiž se myslí i soudy v minulosti existující a již zrušené, pokud je jejich nástupcem některý ze soudů České republiky. To platí i v případech odsouzení vysloveného soudy se sídlem ve Slovenské republice za existence ČSSR nebo ČSFR, která tedy nemohou být tuzemskými soudy zahlazena.

Obviněný prostřednictvím svého obhájce podal proti tomuto usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 stížnost, ve které se domáhá jeho zrušení a zahlazení odsouzení. Stížnost argumentuje komentářem k trestnímu řádu, podle něhož evidence Rejstříku trestů je vnitrostátní evidence České republiky, sloužící pro vnitrostátní účely, a jestliže se nepovažuje za zásah do suverenity cizího státu fakt, že údaje z cizozemského rozsudku se do takové evidence zapíší, nelze za takový zásah považovat ani vynětí uvedených záznamů z této vnitrostátní evidence.

Městský soud v Praze dne 3. 12. 1998 projednal ve veřejném zasedání stížnost obviněného a usnesením sp. zn. 5 To 520/98 ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl. V odůvodnění svého usnesení uvádí, že pokud se obviněný dovolává komentáře k trestnímu řádu, lze konstatovat, že jiné stanovisko je obsaženo v komentáři k trestnímu zákonu, ve kterém se jednoznačně uvádí, že soudy České republiky mohou zahlazovat jen odsouzení vyslovená tuzemskými soudy, jimiž se myslí i soudy v minulosti existující a již zrušené, pokud je nebo byl nástupcem zaniklého soudu některý ze soudů České republiky. To platí i ve vztahu k odsouzením vysloveným soudy se sídlem na území Slovenské republiky za existence společného státu, která nemohou být tuzemskými soudy zahlazena. Soud jednoho suverénního státu nemůže rušit účinky pravomocného rozhodnutí soudu jiného suverénního státu.

Navíc není možné zahlazení odsouzení u vykonaného trestu vyhoštění. Dále se v odůvodnění podotýká, že z obsahu spisu není patrno, zda trest vyhoštění, který byl uložen Okresním soudem v Čadci, byl skutečně vykonán.

Městský soud dospěl k závěru, že v tomto případě není Obvodní soud pro Prahu 5 příslušný k rozhodování této žádosti a obviněný by se měl se svojí žádostí obrátit na příslušný soud Slovenské republiky.

Proti tomuto usnesení Městského soudu v Praze podal ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného s tím, že rozhodnutím Městského soudu v Praze byl porušen zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení mu předcházejícím v ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř., ve vztahu k ustanovení § 69 odst. 1 písm. c) tr. zák., a v § 364 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného. Podle názoru ministra spravedlnosti těchto základních ustanovení o zahlazení trestu Obvodní soud pro Prahu 5 nedbal a Městský soud v Praze, jako soud stížnostní, toto pochybení nenapravit. Městský soud v Praze nepostupoval v řízení podle § 2 odst. 6 tr. ř., když nehodnotil důkazy po pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Přehlédl zejména rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 7. 5. 1997, kterým promíjí obviněnému trest vyhoštění. Konstatuje, že občan, který byl do rozpadu ČSFR odsouzen slovenským soudem, je znevýhodněn, neboť ačkoliv jsou

splněny podmínky pro zahlazení podle § 69 tr. zák., k zahlazení nedošlo. Smyslem zahlazení je dosažení stavu, kdy se na obviněného hledí, jako by nebyl odsouzen, a proto soud rozhoduje o zahlazení všech odsouzení vykazovaných v evidenci Rejstříku trestů. Tato evidence je vnitrostátní evidencí, a jestliže se nepovažuje za zásah do suverenity cizího státu fakt, že údaje z rozsudku jeho soudu se do takové evidence zapíší, nelze za takový zásah považovat ani vynětí uvedených záznamů z této vnitrostátní evidence. Současně by bylo nelogické, aby prezident České republiky rozhodl po rozpadu ČSFR o prominutí trestu vyhoštění, který byl uložen slovenským soudem ještě do zániku společného státu, přičemž soud České republiky by za splnění podmínek § 364 tr. ř. rozhodnout nemohl.

Soud při svém rozhodování podle názoru stěžovatele nezhodnotil všechny okolnosti případu, neboť vycházel z ustanovení § 69 tr. zák., který je kontradiktorní k § 364 tr. ř., neboť na jedné straně komentář k trestnímu zákonu (Šámal P., Púry F., Rizman S.: Trestní zákon. Komentář C. H. Beck 1. vydání 1994) uvádí, že tuzemské soudy nemohou zahlazovat odsouzení slovenských soudů z doby existence společného státu, na druhé straně komentář k trestnímu řádu (Šámal P., Púry F., Rizman S.: Trestní řád. Komentář C. H. Beck 1. vydání 1995) uvádí, že soud České republiky by měl v řízení o zahlazení zahladit všechna odsouzení, pokud z hlediska trestního zákona jsou splněny podmínky pro takový prostup, aniž by rozlišoval, který soud obviněného odsoudil. Obvodní soud tedy aplikoval ustanovení trestního zákona pouze v neprospěch obviněného a nezabýval se ustanovením trestního řádu, které vyznívá ve prospěch obviněného. Městský soud ve stížnostním řízení toto pochybení nenapravit.

Ministr spravedlnosti proto navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením Městského soudu v Praze ze dne 3. 12. 1998 sp. zn. 5 To 520/98 byl porušen zákon v ustanoveních § 147 odst. 1 písm. a), b) a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení mu předcházejícím v ustanoveních § 2 odst. 6 tr. ř., ve vztahu k § 69 odst. 1 tr. zák. a § 364 odst. 1 tr. ř., v neprospěch obviněného. Dále navrhl, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení Městského soudu v Praze, jakož i usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 19. 10. 1998 sp. zn. Nt 1355/98 zrušil a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř. nebo podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona správnost výroku napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že zákon porušen nebyl.

Předně je třeba zdůraznit, že předmětem přezkumu na podkladě stížnosti pro porušení zákona je vždy výrok nebo výroky napadeného rozhodnutí a řízení, jež tomuto výroku předcházelo, a ne odůvodnění rozhodnutí. Výrok, kterým byla stížnost obviněného proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 zamítnuta, je podle názoru Nejvyššího soudu správný, i když, jak bude vysvětleno v další části odůvodnění, z důvodů poněkud jiných, než jsou důvody uváděné v napadeném rozhodnutí.

Pro správné rozhodnutí v této věci jsou směrodatné následující skutečnosti:

Podle § 21 odst. 2 tr. zák. nemůže být trestní rozsudek cizího státu vykonán na území České republiky ani tu mít jiné účinky, nestanoví-li zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, něco jiného. To nepochybně platí i ve vztahu k trestním rozsudkům soudů Slovenské republiky. Beze zbytku ve vztahu k rozsudkům vyhlášeným po 1. 1. 1993 a s určitými modifikacemi i ve vztahu k rozsudkům vyhlášeným před rozpadem společného státu. Tuto problematiku koneckonců již řeší stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR [Stn 1/95](#) publikované pod č. 37/1996 Sb. soud. rozh., z něhož toto rozhodnutí vychází. Výše zmíněné modifikace plynou z čl. II. bod 7 zák. č. 25/1993 Sb., podle kterého, bylo-li před účinností tohoto zákona, tj. před 1. 1. 1993, započato na území České republiky s výkonem rozhodnutí soudu Slovenské republiky nebo soudu bývalé ČSFR, který měl sídlo na území Slovenské republiky,

pokračuje se v něm, jako by se jednalo o rozhodnutí soudu České republiky, pokud mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

Další modifikace vyplývá z čl. VI. Závěrečného protokolu Smlouvy mezi ČR a SR o právní pomoci, publikovanou pod č. 209/1993 Sb., podle kterého, byl-li v trestním řízení uložen před nabytím platnosti této Smlouvy peněžitý trest nebo trest zákazu činnosti a tento trest nebyl do nabytí platnosti Smlouvy úplně vykonán, soudy obou smluvních stran si odevzdají opisy pravomocných rozhodnutí týkajících se státních občanů druhé smluvní strany nebo odsouzených, kteří mají na území druhé smluvní strany bydliště, spolu se sdělením, jakou část trestu je třeba vykonat, a od dalších úkonů směřujících k výkonu trestu upustí. Další výkon těchto trestů a úkony s tím související provedou soudy dožádané smluvní strany. I v tomto případě se na odsouzení soudem Slovenské republiky hledí jako na odsouzení soudem České republiky.

Jako na odsouzení soudem České republiky se na odsuzující trestní rozsudek soudu Slovenské republiky hledí ještě v případech předpokládaných § 384a tr. ř. a § 4 odst. 1 zákona o Rejstříku trestů č. 269/1994 Sb. (rozhodnutí o uznání rozsudku cizozemského soudu) a § 4 odst. 2 téhož zákona, tj. odsouzení občana České republiky cizozemským soudem, tj. i soudem Slovenské republiky pro čin, který je trestný i podle právního řádu České republiky, pokud o zaznamenání tohoto odsouzení do evidence Rejstříku trestů za zákonem předpokládaných podmínek rozhodl Nejvyšší soud. To vyplývá z § 4 odst. 3 citovaného zákona.

Na odsouzení, které nespadá ani do jedné z výše naznačených kategorií, nelze hledět jako na odsouzení soudem České republiky, a pokud byl takový rozsudek vyhlášen před dnem zániku společného státu, má na území České republiky pouze účinek negativní tak, že tvoří překážku věci rozhodnuté. Tento účinek vyplývá z faktu, že ústavním zákonem č. 542/1992 Sb., o zániku ČSFR, byly Česká republika i Slovenská republika prohlášeny nástupnickými státy ČSFR a ústavní zákon č. 4/1993 Sb. v čl. 1 zajistil kontinuitu právního řádu České republiky s právním řádem československým. Proto i pro Českou republiku zůstala v platnosti Listina základních práv a svobod včetně čl. 40 odst. 5, která byla přijata ve formě ústavního zákona ještě v době existence České a Slovenské Federativní Republiky. Uváděný článek smlouvy upravuje obecně uznávanou zásadu "ne bis in idem". Stejně tak byla pro ČSFR a na základě nástupnictví zůstala i pro Českou republiku platná Úmluva o ochraně lidských práv a svobod a Protokol č. 7 k Úmluvě, obsahující kromě jiného čl. 4 odst. 1, podle kterého nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu. Pozitivní účinky, tj. zejména možnost takový rozsudek vykonat na území České republiky, možnost, že by takové odsouzení zakládalo recidivu, resp. zvláště nebezpečnou recidivu apod., odsouzení, která nespadají ani do jedné z těchto kategorií, nemají.

Z těchto hledisek je třeba řešit i otázku zahlazení odsouzení v projednávané věci. Je nepochybné, že součástí evidence Rejstříku trestů jsou nejen údaje z trestních listů všech pravomocně odsouzených soudy České republiky, ale též údaje o osobách pravomocně odsouzených soudy, které byly shromážděny podle dříve platných předpisů, a údaje předané Rejstříku trestů na základě mezinárodní smlouvy se Slovenskou republikou. Jedná se o Smlouvu mezi vládami České republiky a Slovenské republiky o výměně údajů z informačních fondů obsažených v Rejstříku trestů (č. 136/1995 Sb.). Ze samotné evidence těchto odsouzení však nelze jejich pozitivní účinky jako formální právní skutečnosti vyvozovat a nelze proto bez dalšího automaticky předpokládat oprávnění soudů České republiky rozhodovat i o jejich zahlazení. Takové účinky mají pouze rozhodnutí soudů České republiky nebo rozhodnutí, na která se hledí jako na rozhodnutí České republiky. U ostatních rozhodnutí, i když jsou v evidenci Rejstříku trestů podchycena, je zahlazení pojmově vyloučeno vlastně proto, že není co zahlazovat, když tato rozhodnutí nemají na území našeho státu pozitivní právní účinky. Taková rozhodnutí by měla být evidována a evidence vykazována pouze v opisu rejstříku trestů a ve výpisu z rejstříku trestů by vykazována být vůbec neměla. Ustanovení § 13 zák.

č. 269/1994 Sb. se na tyto záznamy logicky nevztahuje.

V projednávaném případě byl obviněnému uložen trest odnětí svobody na šest měsíců a trest vyhoštění na dobu neomezenou. Ze spisového materiálu, který má senát Nejvyššího soudu k dispozici, se nedá přesně zjistit, kdy bylo započato s výkonem trestu vyhoštění. Pro případ dalšího řízení o zahlazení v této věci však lze cestou právní pomoci tuto otázku objasnit. V podstatě však není reálný důvod se domnívat, že s výkonem trestu vyhoštění nebylo započato ihned po odpykání trestu odnětí svobody, tj. dlouho před 1. 1. 1993. Trest vyhoštění se samozřejmě vztahoval na území celé bývalé Československé republiky. Tento trest se vykonává tím, že obviněný je povinen se zdržet určitého jednání, tj. vstupu na území státu, z něhož byl vyhoštěn. Z těchto okolností plyne, že s výkonem trestu, který byl obviněnému uložen Okresním soudem v Čadci a který je předmětem řízení o zahlazení, bylo i na území České republiky započato před účinností zákona č. 25/1993 Sb. Proto bylo ve výkonu rozhodnutí soudu Slovenské republiky pokračováno i po rozpadu společného státu též na území České republiky. Prezidentu republiky tedy nic nebránilo v udělení milosti, jelikož na toto odsouzení je třeba pohlížet jako na odsouzení soudem České republiky.

Z tohoto hlediska tedy nic nebrání tomu, aby soud České republiky rozhodoval o zahlazení odsouzení. Jinou otázkou je, že ani předchozí úprava (ta celkem logicky), ani současná úprava trestního zákona otázku zahlazení trestu vyhoštění neřeší. Ustanovení § 57 tr. zák. o trestu vyhoštění bylo sice novelizováno tak, že v současnosti umožňuje ukládat tento trest diferencovaně na dobu určitou (v rozpětí od jednoho do deseti let) i na dobu neurčitou, ale zákonodárce opomenul řešit otázku zahlazení takto ukládaného trestu vyhoštění. Tato situace však není tak výjimečná. Obdobná nastala při novelizaci trestního zákona, kterou byl zaveden trest zákazu pobytu. Ani zavedení tohoto trestu se původně v ustanovení o zahlazení odsouzení nepromítlo. Proto se v rozhodování o zahlazení vycházelo na základě analogie z ustanovení, které upravovalo zahlazení nejpříbuznějších odsouzení. Stejným způsobem je situace řešitelná i v současnosti u trestu vyhoštění. V trestním právu hmotném je totiž nepřipustná pouze analogie k tíži pachatele (in malam parlem). Analogie ve prospěch přípustná je. Protože svým charakterem se trestu vyhoštění nejvíc přibližuje trest zákazu pobytu, je potřebné při rozhodování o jeho zahlazení vycházet z ustanovení § 69 odst. 1 písm. c) tr. zák., podle kterého soud zahladí odsouzení, vedl-li odsouzený po výkonu nebo po prominutí trestu řádný život nepřetržitě po dobu nejméně tří let. V projednávaném případě tedy tato lhůta uplyne vzhledem k rozhodnutí prezidenta republiky o milosti dnem 7. 5. 2000. Pokud tedy byla žádost obviněného o zahlazení odsouzení ze dne 16. 7. 1998 obvodním soudem zamítnuta a městský soud stížnost proti tomuto usnesení rovněž zamítl, jsou obě rozhodnutí správná a v souladu se zákonem, i když z důvodů jiných, než jsou uvedené v odůvodněních těchto rozhodnutí. Obviněný může po uplynutí tříleté lhůty (tj. po 7. 5. 2000) opětovně žádat o zahlazení odsouzení, a pokud bude jinak splňovat zákonné podmínky, může soud příslušný podle § 364 tr. ř. o zahlazení rozhodnout.

Nejvyšší soud považuje za nezbytné alespoň stručně reagovat na některé mylné argumenty stížnosti pro porušení zákona.

K argumentaci, že obviněnému byla udělena milost prezidentem republiky, je zaujato stanovisko již výše. Pokud by však, zcela hypoteticky, byla udělena milost v souvislosti s odsouzením, na které nelze hledět jako na odsouzení soudem České republiky, nemohla by tato okolnost mít žádný vliv na rozhodování soudu o případném zahlazení odsouzení.

Argumentace tzv. kontradiktorností § 69 tr. zák. a § 364 tr. ř. není namístě. Žádný rozpor mezi těmito ustanoveními neexistuje tím spíše, že jedno upravuje materiální podmínky zahlazení a druhé je ustanovení ryze procesní upravující otázku, který orgán o zahlazení rozhoduje, a otázku opravného prostředku. Odvolávání se na komentář k trestnímu řádu rovněž není správné. Především komentář není právní normou a kromě toho argumentace byla převzata z prvního vydání komentáře k trestnímu řádu z roku 1995. V druhém vydání z roku 1997 autoři již svoje stanovisko korigovali a

citovanou pasáž vypustili. Komentář k trestnímu zákonu vychází nadále z názoru, který je obsažen v již citovaném stanovisku Nejvyššího soudu, a je i názorem, z něhož vychází toto rozhodnutí.